

NOTA DE PREMSA

L'estelada més antiga conservada s'incorpora a la col·lecció del Museu d'Història de Catalunya

El Museu d'Història de Catalunya ha incorporat a la seva col·lecció una bandera estelada datada a l'any 1915. D'acord amb la documentació que l'acompanyava i amb l'estudi realitzat pel Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya, la bandera és la més antiga que es conserva.

Només n'ha perviscut el terç superior (80 x 172 cm), format per un triangle blau de cotó amb l'estel blanc al mig sobreposat a una tela quadribarrada i subjectat amb fermalls metàl·lics a pressió la qual cosa confirma el fet que l'estelada es una bandera provisional o de combat sobre la senyera catalana.

Des d'avui i fins a finals d'any, es podrà visitar a la segona planta del Museu, que l'exposa en el marc del programa "El Museu presenta...", la finalitat del qual és donar difusió a les peces més singulars de la col·lecció.

Bandera estelada. CRBMC (Foto Carles Aymerich)

Els orígens de la bandera estelada

L'estelada catalana neix durant la primera dècada del segle XX dins dels cercles catalanistes a Cuba. L'any 1903 el Cercle Catalanista de Santiago de Cuba incorporà un estel a la bandera catalana per simbolitzar la seva voluntat que Catalunya s'alliberés de l'imperi espanyol, emulant la bandera cubana que tot just l'oficialitzava l'any 1902 en néixer la República de Cuba. La bandera nord-americana havia popularitzat l'estel blanc de cinc puntes com a símbol d'alliberament, així com la Revolució francesa havia estès el blau com a símbol de fraternitat.

En els propers anys es propagaren les aplicacions d'aquests dos símbols entre els cercles catalanistes: segells commemoratius de la Unió Catalanista (1904), banderes amb un triangle

blau el lateral esquerre amb estel blanc al mig (Catalunya Grup Nacionalista Radical, 1907) o amb rombe blau central i un estel blanc al mig (seu social parisenca de la Lliga Nacionalista Catalana, 1908), entre d'altres.

L'estelada com a símbol de l'independentisme català

El moviment catalanista aprofità l'esclat de la Primera Guerra Mundial l'any 1914 per internacionalitzar el plet català. Un miler de catalans s'allistaren a la Legió Estrangera francesa amb la voluntat d'aconseguir reconeixement internacional de les demandes catalanes i, un cop acabat el conflicte, demanar el retorn polític del suport prestat. Així, alguns dels voluntaris vestien llacets amb l'estelada per identificar la seva lluita, per exemple, i és en aquest context que es confeccionà l'estelada que avui conservem.

L'estelada més antiga conservada

L'11 de setembre de 1915, davant de l'estàtua de Casanova, la Unió Catalanista, plataforma d'entitats a l'empara de la qual va sorgir el separatisme català, va lliurar una bandera estelada a tres voluntaris catalans que es trobaven a Barcelona de permís per tal que la portessin al front com a símbol de la lluita que hi defensaven.

Segons el relat, el voluntari Camil Campanyà i Mas portava la bandera quan morí al camp de batalla a França i embolicaren el seu cos amb l'estelada. Però segons l'historiador Joan Esculies, "sembla més aviat una imatge, una recreació mitificada. (...) No era permès dur al front cap altre pavelló que no fos el de la Legió Estrangera francesa i el jove fou donat per desaparegut. (...) El que va passar en aquell moment amb la bandera és una incògnita (...)”¹.

L'any 2008 la néta del Dr. Josep Solé i Pla va trobar la bandera a les golfes de casa seva, que havia estat la consulta del doctor abans de marxar a l'exili l'any 1939. "És lògic que tornés a mans del Dr. Josep Solé i Pla donat el seu càrrec com a president del Comitè de Germanor amb els Voluntaris Catalans i president de la Unió Catalanista entre el 1917 i 1920", afirma Esculies.

Després d'estar amagada durant anys al doble fons d'una llibreria i després guardada a unes golfes, els descendents del Dr. Solé i Pla van donar-la al Museu per tal que la custodiï i la preservi.

La conservació

Fruit del pas del temps, l'estat de la bandera en el moment de la seva troballa era deficient. Per tant, donat el seu alt valor històric i simbòlic, una de les passes més urgents era garantir la seva conservació.

La intervenció, a càrrec del Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya, va seguir els criteris internacionals que recomanen fer els processos mínims per frenar l'avenç de la degradació però conservar les marques de la seva trajectòria perquè "preval el valor històric i, sobretot, simbòlic per sobre del seu valor estètic o material"².

¹ Article 'La primera bandera catalana estelada', de Joan Esculies (<http://goo.gl/Wsdw9Y>)

² Informe previ de conservació-restauració de l'estelada de 1915. Centre de Conservació i Restauració de Béns Mobles de Catalunya

La bandera estelada abans de la intervenció (a dalt). Tasques de conservació preventiva (a sota).
Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya (Foto Carles Aymerich)

«El Museu presenta... »

El Museu d'Història de Catalunya duu a terme, des de l'any 2013, el programa «El Museu presenta...» amb l'afany de difondre els seus fons i apropar les seves col·leccions al públic.

Aquesta iniciativa té la finalitat d'exposar peces destacades i singulars de la col·lecció. Les peces seleccionades ho són pel seu significat històric o bé per haver estat sotmeses a un procés de restauració per la seva recuperació per al patrimoni de Catalunya. L'objectiu és posar a l'abast de tothom la informació de les col·leccions del Museu i aprofundir en els aspectes històrics, artístics i culturals, a fi de millorar el coneixement del patrimoni que conservem.

Les obres s'exposen a l'entrada de la segona planta del museu durant un període d'entre tres i sis mesos. I, al costat dels fulls de sala que acompanyen l'obra, es disposa un codi QR que adreça l'usuari al web del museu, on troba referències bibliogràfiques, arxius, imatges i audiovisuals que permeten als visitants ampliar la informació relativa a la peça.

Les obres presentades anteriorment han estat:

2013	"La nena obrera" de Joan Planella
"Estendard: Euterpe. Primera sociedad Coral de España"
"Joia", de Jaume García Antón
2014	"L'Onze de Setembre de 1714", d'Antoni Estruch

Paper moneda català del 1936 al 1939: la col·lecció Antoni Turró
1939: Testimoni de la desfeta

2015 "Retrat d'Enric Prat de la Riba" d'Ismael Smith

Més informació sobre la bandera estelada a www.mhcat.cat (<http://goo.gl/Wsdw9Y>):

- **Fitxa tècnica**
- **Context històric**
- **L'objecte**
- **Els referents cubà i nord-americà de l'estel**
- **Els personatges**
- **L'interès catalanista per l'estel**
- **L'aparició de la bandera catalana estelada**
- **La bandera al front de guerra?**
- **Desaparició i reaparició del símbol**
- **Informe previ de conservació-restauració**
- **Biografia del Dr. Joan Solé i Pla**
- **Biografia de Vicenç A. Ballester**
- **Galeria d'imatges**

Barcelona, 8 de setembre de 2015

Contacte premsa:

Irene de Pedro Llorente

Tel. 93 225 47 00 | 692 08 41 86

mhc.premsa@gencat.cat | idepedro@gencat.cat

